

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
VRHOVNI SUD
FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE
Broj: 65 0 P 925431 24 Rev
Sarajevo, 17.09.2024. godine

Vrhovni sud Federacije Bosne i Hercegovine u Sarajevu, u vijeću sastavljenom od sudija: Fatime Imamović, kao predsjednice vijeća, Snježane Malešević i Suada Kurtović, kao članova vijeća, u pravnoj stvari tužitelja: S.F. iz I., Ulica Z.p. broj ..., M.Đ. iz K., Ulica G.p. broj ..., M.S. iz S., Ulica T.s. broj ..., P.I. iz Z., Ulica P. broj ... i S.M. iz I., Ulica P. bb, koje zastupaju punomoćnici Gavrankapetanović Bekir, Koldžo Damir, Kukić Emir, Gavrankapetanović Džemila i Gavrankapetanović B. Bekir, advokati iz Sarajeva, protiv tužene Federacija Bosne i Hercegovine, koju zastupa zakonski zastupnik Federalno pravobranilaštvo Sarajevo, radi utvrđenja diskriminacije i isplate v.sp 35.000,00 KM, odlučujući o reviziji tužitelja, izjavljenoj protiv presude Kantonalnog suda u Sarajevu, broj 65 0 P 925431 22 GŽ od 19.04.2024. godine, u sjednici vijeća održanoj 17.09.2024. godine, donio je:

P R E S U D U

Revizija se odbija.

Odbija se zahtjev tužitelja za naknadu troškova revizijskog postupka.

O b r a z l o ž e n j e

Prvostepenom presudom Općinskog suda u Sarajevu, broj 65 0 P 925431 21 P od 29.09.2022. godine, stavom prvim izreke, utvrđeno je da su tužitelji neposredno diskriminirani od strane tužene na način što je donošenjem Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodica sa djecom ("Službene novine Federacije BiH" broj 14/09), koji Zakon je stupio na snagu 12.03.2009. godine, tužena povrijedila pravo tužitelja na jednako postupanje time što su tužitelji izvedeni iz stečenih prava na isplatu invalidnine. Stavom drugim izreke iste presude odbijen je tužbeni zahtjev tužitelja za isplatu neisplaćenih ličnih invalidnina i to: tužiteljica S.F. za period od 01.06.2009. godine pa do 31.12.2021. godine za iznos od 59,64 KM mjesečno, zajedno sa zakonskom zateznom kamatom na svaki pojedinačni iznos naknade koji dospijeva svakog 01-og u mjesecu za prethodni mjesec, tužiteljica M.Đ. za period od 01.06.2009. godine pa do 01.11.2018. godine za iznos od 83,07 KM mjesečno, zajedno sa zakonskom zateznom kamatom na svaki pojedinačni iznos naknade koji dospijeva svakog 01-og u mjesecu za prethodni mjesec, tužiteljica M.S. za period od 01.04.2009. godine pa do 31.12.2021. godine za iznos od 83,07 KM mjesečno, zajedno sa zakonskom zateznom kamatom na svaki pojedinačni iznos naknade koji dospijeva svakog 01-og u mjesecu za prethodni mjesec, tužitelj P.I. za period od 01.09.2010. godine pa do 31.12.2021. godine za iznos od 59,64 KM mjesečno, zajedno sa zakonskom zateznom kamatom na svaki pojedinačni iznos naknade koji dospijeva svakog 01-og u mjesecu za prethodni mjesec, tužitelj S.M. za period od 01.04.2009. godine pa do 31.12.2021. godine za iznos od 83,07 KM mjesečno, zajedno sa zakonskom zateznom kamatom na svaki pojedinačni iznos naknade koji dospijeva svakog 01-og u mjesecu za

prethodni mjesec, kao i zahtjev da tužena na osnovu Ustava Bosne i Hercegovine, odredbi Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, odredbi ostalih međunarodnih akata i načela, te ostalih pozitivnih propisa otkloni posljedice diskriminacije tužitelja i da tužitelje vrati u prava koja su imali prije poduzimanja diskriminatorne radnje, odnosno prije donošenja Zakona o izmjenama i dopunama zakona o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom ("Službene novine Federacije BiH" 14/09), koji zakon je stupio na snagu 12.03.2009. godine. Odbijen je i zahtjev da tužena tužiteljima na ime nematerijalne štete-pretrpljenih duševnih bolova zbog izvršene diskriminacije isplati iznos od po 2.000,00 KM, sa zakonskim zateznim kamatama počev od dana pravosnažnog utvrđenja postojanja diskriminacije ovom presudom pa do isplate, kao i zahtjev za naknadu troškova parničnog postupka, sa zakonskom zateznom kamatom počev od dana donošenja ove presude pa do isplate. Stavom trećim odlučeno je da svaka stranka snosi svoje troškove postupka.

Drugostepenom presudom Kantonalnog suda u Sarajevu, broj 65 0 P 925431 22 GŽ od 19.04.2024. godine žalba tužitelja je odbijena kao neosnovana i prvostepena presuda potvrđena u dijelu kojim je odbijen tužbeni zahtjev (stav drugi izreke), dok je žalba tuženog usvojena i prvostepena presuda preinačena u stavu prvom izreke presude tako što je odbijen tužbeni zahtjev da se utvrdi da su tužitelji neposredno diskriminirani od strane tužene na način što je donošenjem Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodica sa djecom ("Službene novine Federacije BiH" broj 14/09), a koji je stupio na snagu 12.03.2009. godine tužena povrijedila pravo tužitelja na jednako postupanje. Istom presudom odlučeno je da svaka stranka snosi svoje troškove postupka.

Protiv drugostepene presude, tužitelji su blagovremeno izjavili reviziju zbog povrede odredaba parničnog postupka i pogrešne primjene materijalnog prava, s prijedlogom da se revizija usvoji, drugostepena presuda preinači i usvoji tužbeni zahtjev tužitelja u cijelosti, uz naknadu troškova cijelog postupka, kao i troškova sastava revizije u iznosu od 2.769,39 KM, ili da se pobijana presuda ukine i predmet vrati drugostepenom sudu na ponovno suđenje.

Tuženi nije podnio odgovor na reviziju.

Ispitujući pobijanu presudu u granicama razloga navedenih u reviziji i po službenoj dužnosti u smislu odredbe člana 241. Zakona o parničnom postupku („Službene novine F BiH“ broj 43/03, 73/05, 19/06 i 98/15 – u dajem tekstu ZPP), ovaj sud je odlučio kao u izreci iz slijedećih razloga:

Revizija nije osnovana.

Neosnovan je revizijski prigovor da je drugostepena presuda zahvaćena povredom odredaba parničnog postupka iz člana 209. u vezi sa članom 231. ZPP, budući da je drugostepeni sud u obrazloženju svoje presude ocijenio sve žalbene navode odlučne sa aspekta predmeta spora. U konkretnom slučaju obrazloženje pobijane presude sadrži razloge o odlučnim činjenicama koje su drugostepenom sudu poslužile kao stvarni i pravni osnov za donošenje odluke o neosnovanosti postavljenih zahtjeva, tako da je drugostepenu presudu moguće ispitati - ista nije zahvaćena povredom odredaba parničnog postupka iz člana 209. u vezi sa članom 191. stav 4. ZPP.

Slobodnoj ocjeni dokaza od strane suda stranka ne može s uspjehom suprotstaviti svoju ocjenu tih dokaza, tim više što ta ocjena u konkretnom slučaju uključuje prigovore činjenične prirode koji u revizijskom postupku nisu relevantni (član 240. stav 2. ZPP).

Kako nisu počinjene povrede na koje revident ukazuje u reviziji, to nije ostvaren revizijski razlog povrede odredaba parničnog postupka.

Neosnovan je prigovor revidenata da je drugostepena presuda zasnovana na pogrešno primjeni materijalnog prava.

Revizijski prigovor pogrešne primjene materijalnog prava revident ne može sa uspjehom u ovom postupku zasnivati na razlozima kojim pobija odluku Ustavnog suda Bosne i Hercegovine broj U- 11/22 od 14.07. 2022. godine, kojom je Ustavni sud BiH utvrdio da je član 3. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i porodica sa djecom, u skladu sa članom II/4 ustava BiH i članom 14. Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda, te članom 1. protokola broj 12. uz Evropsku konvenciju jer su odluke ustavnog suda konačne i obavezujuće.

Predmet tužbe je zahtjev tužitelja za zaštitu od neposredne diskriminacije za koju tužitelji smatraju da je nastala donošenjem Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodica sa djecom ("Službene novine Federacije BiH" broj 14/09), time što su tužitelji kao neratni invalidi izvedeni iz stečenih prava na isplatu invalidnine i stavljeni u neravnopravan položaj u odnosu na ratne invalide i civilne žrtve rata.

Iz činjeničnih utvrđenja nižestepeni sudovi proizilazi da je tužiteljima kao licima sa invaliditetom od II do IV grupe invaliditeta priznato pravo na ličnu invalidninu u određenim mjesečnim iznosima, koja im je isplaćivana u periodu od 2006. godine do 2009.godine. Navedena prava i isplata po navedenim osnovama tužiteljima su prestala 2009. godine zbog prestanka postojanja zakonskih uslova za dalje korištenje prava. Odredbama čl. 18 b Izmjena i dopuna Zakona o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodica sa djecom, osobe sa invaliditetom, uključujući i civilne žrtve rata, su bile razvrstane u 5 grupa te su u skladu sa stepenom oštećenja osobe i stepena invalidnosti ostvarivali svoja prava temeljem odredbi čl. 18 g. istog Zakona te su temeljem zakonskih odredbi svi tužitelji stekli određena prava, a prije svega prava na ličnu invalidninu u određenom novčanom iznosu u skladu sa utvrđenim stepenom invalidnosti. Odredbama člana 3. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodica sa djecom ("Službene novine Federacije BiH" broj 14/09), koji je stupio na snagu 12.03.2009. godine izmijenjen je čl. 18 b Zakona na način da se radi ostvarivanja prava utvrđenih ovim zakonom lica sa invaliditetom razvrstavaju prema utvrđenom procentu oštećenja organizma u dvije grupe i to I grupa lica sa invaliditetom sa 100% oštećenja organizma i II grupa lica sa invaliditetom sa 90% oštećenja organizma. U specijalnom izvještaju o pravima osoba s invaliditetom iz novembra 2010. godine i godišnjeg izvještaja o rezultatima aktivnosti institucije Ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine za 2011. godinu utvrđeno je, a što se u istim između ostalog navodi da su nakon donošenja izmjena i dopuna Zakona o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom svim osobama sa invaliditetom manjim od 90% ukinuta prava na invalidninu i na pomoć i njegu druge osobe, čime su ostavljeni bez ikakvih primanja i dovedeni na rub siromaštva te se preporučuje da država na cijeloj teritoriji osigura jednake mogućnosti u ostvarivanu prava osoba sa invaliditetom bez obzira na mjesta njihova prebivališta, ujednačavanje kriterija za dodjelu naknada osobama sa invaliditetom po svim osnovama, aktualiziranje i razmatranje ponovne uspostave prava invalidima s priznatim tjelesnim oštećenjem manje od 90%. Prema strategiji za unapređenje prava i položaja osoba sa

invaliditetom u F BiH iz jula 2016. godine navodi se da u ostvarivanju prava iz oblasti socijalne zaštite osoba s invaliditetom nema diskriminacije po dobnoj, nacionalnoj, spolnoj i rasnoj osnovi, ali je evidentna diskriminacija osoba s invaliditetom po osnovu uzroka nastanka invalidnosti u pogledu obima i iznosa ostvarenih prava te kao prioritet, između ostalog, navedeno je i prevazilaženje diskriminacije OSI (osoba s invaliditetom). Odlukom Ustavnog suda Bosne i Hercegovine broj U 11/22 od 14.07. 2022. godine utvrđeno je da je član 3. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i porodica sa djecom, u skladu sa članom II/4 ustava BiH i članom 14. Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda i članom 1. protokola broj 12. uz Evropsku konvenciju. U navedenoj odluci Ustavni sud BiH smatra da je različit tretman, propisan spornim zakonom utemeljen na legitimnom cilju, te da razlika u postupanju ima razumno opravdanje, jer javna vlast ima široko polje slobodne procjene da riješi pitanje ko će primati pomoć u oblasti socijalne zaštite. U ovom slučaju javna vlast je propisala različit stepen oštećenja organizma kao uslova za korištenja prava iz socijalne zaštite. Razlika u korištenju prava na ličnu invalidninu prema stepenu oštećenja od 60 % do 80 %, odnosi se na moralni dug ili reparaciju koju država ima prema civilnim žrtvama rata zato što ih nije mogla zaštititi tokom rata. Osim toga, smatra da osobe sa invaliditetom sa ovim stepenom invaliditeta mogu raditi, istina otežano, ali je u tom pravcu i donijet Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji invalida. Ustavni sud također smatra da odredba člana 3. zadovoljava načelo proporcionalnosti, jer uspostavlja pravičnu ravnotežu između javnog interesa i zaštite prava pojedinca, a osporenim odredbom nije stavljen prekomjeran teret na osobe sa invaliditetom u odnosu na civilne žrtve rata, jer obje kategorije sa utvrđenim stepenom invaliditeta od 100 % i 90% kao najugroženije kategorije ostvaruju pravo na ličnu invalidninu.

Na osnovu tako utvrđenog činjeničnog stanja pravilna je odluka drugostepenog suda kojom je odbijen tužbeni zahtjev kao neosnovan.

Odredbom člana 2. Zakona o zabrani diskriminacije („Službeni glasnik BiH“ broj 59/2009 i 66/16) propisano je da će se diskriminacijom, u smislu ovog Zakona, smatrati svako različito postupanje, uključujući svako isključivanje, ograničavanje ili davanje prednosti utemeljeno na stvarnim ili pretpostavljenim osnovama prema bilo kojem licu ili grupi lica na osnovu njihove rase, boje kože, jezika, vjere, etničke pripadnosti, nacionalnog ili socijalnog porijekla, veze s nacionalnom manjinom, političkog ili drugog uvjerenja, imovnog stanja, članstva u sindikatu ili drugom udruženju, obrazovanja, društvenog položaja i pola, polnog izražavanja ili orijentacije, kao i svaka druga okolnost koja ima za svrhu ili posljedicu da bilo kojem licu onemogućiti ili ugrožava priznavanje, uživanje ili ostvarivanje na ravnopravnoj osnovi prava i sloboda u svim oblastima javnog života (stav 1).

Odredbom člana 3. istog Zakona propisano je da je neposredna diskriminacija svako različito postupanje po osnovama određenim u članu 2. ovog Zakona, odnosno svako djelovanje ili propuštanje djelovanja kada je neko lice ili grupa lica dovedena ili je bila, ili bi mogla da bude dovedena u nepovoljniji položaj za razliku od nekog drugog lica ili grupe lica u sličnim situacijama. (Stav 2) Posredna diskriminacija podrazumijeva svaku situaciju u kojoj, naizgled neutralna odredba, kriterijum ili praksa, ima ili bi imala efekat dovođenja nekog lica ili grupe lica u nepovoljan ili manje povoljan položaj u odnosu na druga lica. Odredbom člana 12. Zakona o zabrani diskriminacije je propisano (1) Lice ili grupa lica koja su izložena bilo kojem obliku diskriminacije, prema odredbama ovog zakona, ovlašćeni su da podnesu tužbu i da traže a) utvrđivanje da je tuženi povrijedio tužiteljevo pravo na jednako postupanje, odnosno da radnja koju je preduzeo ili propustio može neposredno dovesti do povrede prava na jednako

postupanje (tužba za utvrđivanje diskriminacije), b) zabranu preduzimanja radnji kojima se krši ili se može prekršiti tužiočevo pravo na jednako postupanje, odnosno da se izvrše radnje kojima se uklanja diskriminacija ili njene posljedice (tužba za zabranu ili otklanjanje diskriminacije), c) da se nadoknadi materijalna i nematerijalna šteta uzrokovana povredom prava zaštićenih ovim zakonom (tužba za nadoknadu štete) i d) da se presuda kojom je utvrđena povreda prava na jednako postupanje na trošak tuženika objavi u medijima, u slučaju kada je diskriminacija počinjena kroz medije (štampane, printane i elektronske), odnosno bilo koje vrste. Odredbom člana 5. Zakona propisani su izuzeci od principa jednakog postupanja i regulisano da se zakonske mjere i radnje neće smatrati diskriminacijskim kada se svode na nepovoljno razlikovanje ili različito postupanje ako su zasnovane na objektivnoj i razumnoj opravdanosti.

Imajući u vidu naprijed citirane zakonske odredbe i utvrđeno činjenično stanje, drugostepeni sud je pravilno ustanovio da u konkretnom slučaju ne postoji sistemska diskriminacija zbog donošenja Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodica sa djecom, kojim su različito regulisana prava osoba sa invaliditetom po osnovu uzroka nastanka invaliditeta (ratni i neratni invalidi) jer iz Odluke Ustavnog suda Bosne i Hercegovine broj U 11/22 od 14.07. 2022. godine jasno proizilazi da razlika u postupanju ima razumno opravdanje, time što javna vlast ima široko polje slobodne procjene da riješi pitanje ko će primati pomoć u oblasti socijalne zaštite propisujući različit stepen oštećenja organizma kao uslova za korištenja prava iz socijalne zaštite, što je tužena i učinila u konkretnom slučaju donošenjem navedenog zakona.

Ostali revizijski prigovori nisu od odlučnog značaja za donošenje drugačije odluke u ovoj pravnoj stvari (član 231. u vezi sa članom 253. ZPP).

Kako ne stoje razlozi zbog kojih je revizija izjavljena, a ni razlog na koji ovaj sud pazi po službenoj dužnosti, valjalo je reviziju odbiti primjenom odredbe iz člana 248. ZPP.

Neosnovan je zahtjev tužitelja za naknadu troškova sastava revizije, jer u revizijskom postupku nisu uspjeli, pa je primjenom odredbe iz člana 397. stav 1. u vezi sa čl. 386. st. 1. ZPP valjalo odlučiti kao u drugom stavu izreke ove presude.

Predsjednica vijeća
Fatima Imamović, s.r.